

Lietuvos meno kūrėjų asociacija

Karitatyvinė veikla - kur kas daugiau nei socialinė pagalba

2012-02-06

ŽURNALAS: Kelionė su Bernardinai.lt

TEMA: Religija

AUTORIUS: Andrius Navickas

DATA: 2012-02

Karitatyvinė veikla - kur kas daugiau nei socialinė pagalba

Andrius Navickas

Pokalbį su Vilniaus arkivyskupijos „Carito“ vadovu Linu Kukuraičiu planavome kaip apžvalgą visų tų meilės darbų, kuriuos karitiečiai atliko per 2011-uosius, kai visi buvome kviečiami apmąstyti Viešpaties Gailestingumą ir tapti jo skleidėjais. Tačiau kiekvienas pokalbis yra nuotykis, ir šįsyk keliavome nuo institucijos pasiekimų prie asmeninės Carito patirties ir dalijimosi ja su kitais.

Pradėkime nuo Tavo kelio į „Carito“ organizaciją pradžios...

Pirmosios patirtys Pal. J. Matulaičio parapijoje, Vilniuje, į kurią patekau dar paauglys, sukrėtė ir išskėlė daug klausimų. Augau su sportu susijusioje aplinkoje, kur vyravo siekis nugalėti kitą, dominuoti, kur turėjai įrodyti, kad esi „kietesnis“ už kitus. Parapijoje atradau visai kitokius žmonių tarpusavio santykius, kur nereikia kovoti už vietą po saule, kur neturi kovoti su kitu, kur esi priimamas toks, koks esi. Ši patirtis buvo pamatinė, pakeitusi ir bekeičianti santykius su savimi ir kitu. Jau kiek vėliau vėl atradau, kad net ir čia turime savų ydų, jog ir čia pradeda skleisti konkurencija, varžymasis, tarpusavio kova, tačiau nors tai ir kyla iš žmogiškos prigimties, bet nėra ir negali būti dominuojami. Suprantu, kad ta laisvė, kurią mums dovanoja Dievas, turi būti atrandama kiekvieną dieną, jog kiekvienam iš mūsų reikia nuolat atsiverti Dievui.

J. Matulaičio parapijoje nuo pat jos egzistavimo pradžios itin stipriai buvo dirbama su vaikais ir jaunimu. Daugiausia tai buvo pastoracinė jaunimo ir vaikų veikla, organizuojama pagal vaikų grupelių principą. Į ją ir įsiliejau. Kartu su kitais jaunimo vadovais čia įgijau pirmąsias vadovavimo, pastoracinio veikimo parapijoje bei ugdymo patirtis. Šiek tiek buvome mokomi tai daryti, kažkiek mokėmės patys. Antroji svarbi asmeninė slinktis atsitiko, kai mano bičiuliui Tomui Kurapkaičiui kilo mintis, kad į parapiją reikia pasikviesti ir tuos vaikus, kurie visai netoli, prie „Mados“ parduotuvės, plaudavo automobilius. Tai socialinėje atskirtyje esančių šeimų vaikai ir paaugliai.

Tomas nueidavo pas juos ir parsivesdavo į parapiją.

Kai mokiausi mokykloje, tokio jaunimėlio vengdavau ir prisibijodavau. O ši jų pakvietimo į tą erdvę, kuri man pati brangiausia, patirtis tapo antrąja viską verčiančia patirtimi. Stipri riba tarp „jie“ ir „mes“ išnyko ir vis tebenyksta, nors socialinio darbo studijose tai lyg ir buvo vėl bandoma įskiepyti. Tuose nedrąsiai atėjusiuose, bet drąsiai parapijoje išgyvenusiuose vaikuose išvysdavau, jog šalia visų gyvenimo žaizdų spindi tas įgimtas dieviškumas, kurio niekas neužgožia. Tai buvo patirtis, kuri leido pirmiausia man pačiam viduje plėstis ir augti, vis labiau priimti kitą kaip dovaną.

Atėjus metui rinktis, kur studijuoti, stojau į mediciną ir socialinį darbą. Kadangi mano tėtis dirba optikos versle, tai ir man buvo postūmis stoti į mediciną ir tapti akių chirurgu. Pritrūkus vieno balo patekti į mediciną, įstojau į socialinį darbą, kuris kur kas labiau mane traukė. Nuo pat pirmųjų studijų mėnesių pradėjau dirbti SOS vaikų kaime. Ten toliau išgyvenau tą sukrečiamą susitikimo su vaiku, patyrusiu kraupią istoriją, patirtį. Lygiai tą patį jausdavau ir vėliau, kai sutikdavau gyvenimo patirčių prispaustą asmenį. Jausdavau, kad susitikimas yra ne mažiau svarbus ir reikalingas man, o ne tik jam, kad daugiau gaunu, nei sugebu duoti.

Pasakoji apie studijas, darbą vaikų kaime SOS, tačiau netrukus tapai Vilniaus arkivyskupijos „Carito“ vadovu, ir kol kas esi vienintelis pasaulietis, einantis Lietuvoje tokias pareigas, nes kitose vyskupijose karitatyvinei veiklai vadovauja dvasininkai...

Darbuodamiesi J. Matulaičio parapijoje netrukus supratome, kad reikia tam tikros bendros struktūros, kuri sujungtų čia vykdomas įvairias socialines veiklas. Taip pradėjo formotis parapijos socialinis centras. Ieškojome jam vadovo, tačiau netrukus įsitikinome, kad patiems teks imtis vadovavimo naštos. Buvo kiek baugu, nes mums su Tomu tebuvo 21-eri ar 22-eji metai. Tikros vadovavimo ar apskritai gyvenimo patirties neturėjome. Tačiau, kaip sakoma, kartais geriausias būdas išmokyti ką nors plaukti – įmesti žmogų į vandenį. Arba paskęs, arba išsikapstys ir įgis neįkainojamos patirties. Į šiuos nepatirtus vandenį mes išokome patys, nes nebegalėjome nieko nedarydami išbūti tuose vaizdiniuose apie parapiją bei jos socialinę veiklą, kuri vėrėsi prieš akis. Tad mes kažkaip kapstėmės – kurdami, inicijuodami, vadovaudami, ieškodami.

O dėl vadovavimo „Caritui“ po to, kai „Lietuvos Carito federacija“ pasidalino į vyskupijų ir nacionalinį „Caritą“, Vilniaus arkivyskupijoje karitatyvinei veiklai vadovavo kunigas, paskui – diakonas, o vėliau vadovavimą, kardinolo kvietimu, perėmiau aš, pasaulietis. Tai drąsus kardinolo žingsnis, vis labiau įtraukiantis pasauliečius į svarbias Bažnyčias sritis. Apskritai kalbant apie Vilniaus arkivyskupiją, ir dabar matyti, kad joje kunigai istoriškai buvo ir yra mažiau angažuoti socialinei veiklai. Prieškariu lietuviškų vyskupijų dekanatuose bei parapijose buvo daugiau aiškumo, už ką atsakingas kunigas, klebonas, aiški „Carito“ veikla parapijose ir vyskupijose. Atkūrus nepriklausomybę, Vilniaus arkivyskupijoje daug kas buvo atrandama bei mokomasi naujai, ir, deja, karitatyvinei veiklai neretai yra skiriama paskutinė vieta... Neturint palankių istorinių prielaidų reikėjo ieškoti naujų veikimo būdų, išsižiūrėti į laiko ženklus.

Ką Tau reiškia būti vadovu struktūros, kurioje akcentuojamas gailėstingumas ir meilės darbai – ar įmanoma visa tai griežtai struktūruoti, brėžti aiškias ribas?

Labai sudėtingas klausimas, kurį nuolat sau keliu ir neturiu aiškaus atsakymo. Kai tenka vadovauti socialinei įstaigai, privalai į ją žiūrėti ne kaip į kokį nors mechanizmą, kuriame kiekvienas sraigtelis turi savo aišką funkciją, bet kaip į gyvą organizmą, bendruomenę, kurioje yra funkciniai santykiai, bet yra ir kiekvieno žmogaus unikali vidinė kelionė.

Tikrai ne visada paprasta išbūti vien darbinių santykių lygmenyje, nes, kaip ir kiekvienoje bendruomenėje, yra ir asmeniniai santykiai, bendra malda. Kartais būna, kad visi santykiai, regis, suyra, pranyksta pasitikėjimas, tačiau išlieka bendros maldos patirtis, kuri tampa tuo pamatu, kuriuo remdamasis bandai viską atstatyti. Niekada nėra garantijų, jog atstatyti įmanoma.

Tarpusavio santykiuose mes išgyvename savo baigtinumą, skurdumą ir varguoliškumą, nesugebėjimą mylėti, priimti kitą, savo ydų destruktivumą. Ši patirtis be galo svarbi, nes, jei jos nebūtų, jei patys to neišgyventume, negalėtume tarnauti kitiems, priimti juos su jų skurdumu ir ydomis.

Kartais girdžiu sakant, kad man, kaip vadovui, kuris turi rūpintis strategijomis, finansais, panašiais dalykais, mažiau nei kitiems tenka prisiliesti prie tikrojo skurdo ir bėdų. Tačiau tiesa ta, kad pakanka patekti į sudėtingą situaciją „Carito“ viduje ir įsitikini, jog visi mes esame vargšai, varguoliai, atsiveria mūsų vidinis skurdas ir veiklios meilės būtinybė kiekvieną akimirką.

Turbūt tai paprasčiau nei sutikti sutrikusį, viltį praradusį ir kenčiantį žmogų ir nežinoti, kaip jam gali padėti, tačiau dažnai ir skausmingiau, nes įtampoje esu su man artimu asmeniu, kuriam ribą brėžti yra labai sunku.

Nežinau, kur padėti: pavyzdžiui, mane iki šiol šokiruoja fizinės žaizdos, pajuntu atstūmimą, tačiau paskui pažvelgiu žmogui į akis, ir viskas pradeda tvarkytis – matau jau ne žaizdas, bet žmogų, kuriam reikia pagalbos.

Tai kas yra Caritas (veikli meilė) pačiam Tau?

Man tai vienas didžiausių iššūkių – atpažinti savo ribotumą ir nuodėmingumą, priimti tą vidinę negalią, kuri visada yra su manimi, pamilti save tokį, koks esu – ribotą, netobulą ir žaizdotą. Daug kartų esu atpažinęs, kad to padaryti negaliu pats. Per daug skausminga, jautru ir per sunku mano silpnai savivertei. Čia reikalingas gydantis ir priimančias kito žvilgsnis. Pirmiausia Dievo, nes atpažįstu, kad būtent Jis taip priimančiai į mane žvelgia, taip pat ir artimų žmonių. Čia man prasideda Caritas – priimti, kad esu priimamas ir mylimas su visu savo vidiniu neįgalumu, ribotumu, jog Dievo meilė nėra abstrakti, kad tai labai konkreti gydanti meilė. Ir tai yra didžiausias iššūkis man.

Tada – pamilti ir kitą, gerbti jo varguoliškumą, vidinį skurdą. Daug kartų pajutau, kai tik sugebu priimti save, tai traukiasi ir kito teisimas, schemų jam primetimas, o kai tik pradėdu sakyti sau, kad aš pajėgus viską pats sutvarkyti, taip ir tampu teisėju kitiems, bandau „pataisyti“ pasaulį.

Greičiausiai vidinė prasme Caritas nėra mano tikrovė, bet Dievo – Jo meilės veikimas man ir per mane kitiems. O mano dalis čia – maksimalus atvirumas šiam veikimui.

Tai man vienas didžiausių iššūkių – atpažinti tą savo ribotumą, atpažinti, kad pats dėl viso to esu kaltas, aš vis įkrentu į tas savo bėdas, į tą savo nepajėgumą. Mylėti savo neįgalumą, gerbti savo neįgalumą. Kai jį patiriu stipriai, tada tas kito vertinimas traukiasi kažkur į šoną. Kita vertus, kai aš tik užsikietinu ir galvoju, kad esu pajėgus, stiprus, tada pradedu kiekiau vertinti kitus, smerkti. Man tas iššūkis – priimti Carito veiksmą – Dievo meilės man patirtis.

Vienas iš Caritas skiriamųjų bruožas – savanorių pasitelkimas. Kokia situacija šiandien?

Sunku atsakyti vienareikšmiškai. Yra daug jaunų žmonių, kurie įsitraukia į „Carito“ veiklą. Kartais jiems nėra paprasta atrasti sau vietą, nes daug kur dirbama pagal tą modelį, kuris buvo nepriklausomybės pradžioje, kai pasišventusios pagyvenusios moterys dalino varguoliams rūbus, maistą, kitą pagalbą. Dalis padalinių dirba taip, kaip yra išmokę pagal socialinės rūpybos modelį, ir nėra paprasta įdiegti ką nors naujo ar visai kitokio. Tačiau tikrai džiaugiuosi, kad pamažu atsiranda vis daugiau puikių savanorių iniciatyvų. Pavyzdžiui, kelios savanorės benamiams įkūrė biblioteką, kuri veikia nustatytomis valandomis. Dauguma žmonių čia ateina ne tiek paskaityti, kiek išsiilgę bendravimo. Jie kalbasi, pasakoja, ir tai jiems yra kur kas svarbesnė patirtis nei kokia nors kita materialinė pagalba.

Karitatyvinė pagalba yra kur kas daugiau nei socialinė pagalba?

Be abejo. Tai, beje, viena iš priežasčių, kodėl prieštaraujame naujajai tvarkai Vilniaus mieste, kai administracinėmis priemonėmis kovojama su išmaldos prašymu ir dalijimu. Tikrai suprantame, kad čia sudėtingas problemų mazgas, yra daug išnaudojimo atvejų, kai elgetos reketuojami, iš jų renkama duoklė ir panašiai. Tačiau visas šias problemas derėtų spręsti kitaip, o ne pašalinant pagalbos prašantį asmenį miesto bendruomenei iš akių. Taip aš prarandu galimybę sutikti iššūkį, juk būtent taip elgetaujantis asmuo man apsireiškia, bei susimąstyti apie skurdą mano aplinkoje, prarandu galimybę būti jautrinamu ir ugdomu solidarumui. Norima dar labiau institucionalizuoti pagalbos teikimą, tačiau tai veda prie bendruomenės susvetimėjimo. Vilniaus meras viešai teigia, kad savivaldybė su partneriais yra pajėgi išspręsti skurstančiųjų problemas, bet tai nėra tiesa, nes skurdas nėra panaikinamas instituciniu būdu, bet santykio, o tam reikia bendruomenės, bendruomeninio tipo santykių. Labai daug dvasinio skurdo yra pačioje institucinėje veikloje.

Mano įsitikinimu, „Carito“ misija – prisidėti prie žmogaus išganymo istorijos. Pirmiausia prie savo išganymo istorijos. Aš esu šioje tarnystėje, nes keliauju savo išganymo keliu. Kiekvienas vargšas, kuriam galiu padėti, yra man didžiulė dovana, leidžianti dalintis. Daug kartų esu patyręs teisingumą žodžių, kad tas, kuris viską, ką yra gavęs iš Viešpaties, bando išsaugoti tik sau, paverčia tai pelenais, o tas, kuris sugeba pasidalinti su kitu, tai padvigubina. Neturėtume žiūrėti į „Carito“ darbuotojus vien kaip į žmones, kurie aukojasi kitiems – tai žmonės, kurie turtingėja dėl to, kad turi galimybę dalintis, ir tokiu būdu jie rūpinasi savo išganymu.

Karitatyvinėje veikloje mes prisiliečiame ir prie kito žmogaus išganymo istorijos. Tai labai subtilu. Mes galime prisiliesti tiek, kiek leidžiame per save veikti Dievui. Mes negalime „pataisyti“ kito žmogaus ar tuo labiau jį išganyti. Mes galime, kiek leidžia

mūsų kompetencijos, būti Dievo įrankiais, tačiau tam turime įveikti savo puikybę ir leisti Jam veikti per mus. Jei tai pavyksta, mes abu augame – ir tas, kuris dalinasi, ir tas, kuris priima.

Grįžtu prie to, jog labai svarbu atpažinti, kad esu mylimas. Tada galiu kitam žmogui būti tikra pagalba. Gyvename laikais, kai labai daug neapykantos, agresijos, smerkimo ir labai svarbu liudyti kitokį santykį, padėti žmogui atstatyti savivertę. Juk daugumai žmonių labiausiai trukdo grįžti į visavertį gyvenimą ne kažkokių materialinių dalykų trūkumas, bet savęs pasmerkimas, „nurašymas“, įsitikinimas, kad esu šiukšlė.

Kiekvienais metais mes įteikiame savo ženkliukus naujai prisijungusiems „Carito“ talkininkams. Ženkliuke parašyta: „Jam skirta augti, o man mažėti.“ Dažnai matau, kad žmogus, gavęs tokį ženkliuką, nustemba. Tačiau paskui pats turi galimybę įsitikinti, kad tai yra vienintelis autentiškos karitatyvinės veiklos kelias.

Grįžkime prie „Carito“ kaip institucijos. Ar pavyksta bendradarbiauti su parapijomis?

Tai yra vienas sudėtingiausių iššūkių. Jau minėjau, kad Vilniaus arkivyskupijoje nebuvo karitatyvinės veiklos parapijose patirties. Neretai ir šiandien parapijos kratosi jos, kaip papildomos naštos. Mūsų apsisprendimas buvo – ne reikalauti, kad klebonai atsigręžtų į karitatyvinę veiklą, bet kurti savas institucijas parapijose, tikintis, jog jos ilgainiui taps liudijimo ženklu parapijų bendruomenėms. Siekėme, kad į tas struktūras parapijose darbuotojai ir savanoriai būtų atrenkami kartu su klebonais. Tačiau tenka pripažinti, kad iki šiol daugelyje parapijų šių veiklų parapijiečiai neatpažįsta kaip savų. Aišku, yra ir parapijų, kur klebonai puikiai tvarkosi šioje srityje, tačiau jos veikiau išimtys nei taisyklė.

Jau kuris laikas bandome diegti Italijos parapijose taikomą iniciatyvą – organizuojame kursus įvairių parapijų žmonėms, ir paskui jie tampa karitatyvinės veiklos animatoriais (gaivintojais) savo parapijoje. Jie nekuria formalių struktūrų, patys neinicijuoja socialinių veiklų, tačiau siekia jautrinti parapijiečių širdis ir ugdyti karitatyvinės meilės supratimą, padeda kitiems atpažinti įvairaus pobūdžio skurdo situacijas parapijoje. Šiandien dar sunku pasakyti, kaip bus toliau, tačiau kol kas tokia veikla tikrai pasiteisina.

Mes pernelyg dažnai įsivaizduojame, kad vargšas yra tas, kuris prašo išmaldos ar stokoja būtiniausių materialinių dalykų. Nepamirškime, jog viena didžiausių tragedijų šiandien – tai žmonių izoliuotumas, vienatvė. Net ir tų, kurie tarsi gyvena tarp žmonių, bet jaučiasi neišgirsti, neišklausyti, niekam nereikalingi. Tereikia atverti ausis bei širdis, ir mes išgirsime daugybę nuostabiausių gyvenimo istorijų. Toks įsiklausantis santykis yra labai svarbi krikščionio misija šiandien.

Kalbino Andrius Navickas

